

118

Ἐκτὸς δὲ τούτου τῆς Γλαυκῆς ἐσήμαινεν ὁ λόγος,
Κι' εἰς σοβαρὰ ζητήματα ἦτον ὡς θεῖα ῥῆσις.
Ἡ Γλαυξ κατέστη τῆς Αὐλῆς ὁ πρῶτος θεολόγος,
Ὁ διευθύνων ἠθικῶς ψυχὰς καὶ συνειδήσεις.
Συχνὰ μὲ τὴν Ἀλώπεκα, τὴν φαύλην, τὰ ταιριάζει,
Καὶ ὠφελείας μετ' αὐτῆς καὶ ἐνοχὰς μοιράζει.

119

Ἄφρων Αὐλή! δὲν ἐννοεῖς, ποῖόν σοι ἐτοιμάζει
Ἡ δολοπλόκος ἔχιδνα πάθημα σαρκοφθόρον,
Ἦτις τὸ δηλητήριον κρύφα σοὶ ἐνσταλάζει
Καὶ λογικῆς συνέσεως σοῦ ἀποσπᾷ τὸν σπόρον;
Πῶς εἰς τὴν Γλαυκα δύνασαι, τὴν ὕπουλον ἐκείνην,
Νὰ ἐχῆς ἀπερίσκεπτον, τυφλὴν ἐμπιστοσύνην;

120

Ῥινόκερων, τὸν φρούρχον τῶν ἀνγκτάρων, κρίνει
Ἐκαστος ὡς ἀνίκανον εἰς τὰς ῥαδιουργίας.
Σπάθην ἔχων τὸ κέρας του, τρώγει αὐτὸς καὶ πίνει,
Κοιμᾶται μετ' ἀνέσεως καὶ ἀδιαφορίας.
Πρὸς ὅλους ὁ Μανδρόσκυλος φέρεται ἐσκεμμένως,
Εἶν' αὐλικὸς ἐγώιστῆς καὶ τετραπερασμένος.

121

Εἶχε δὲ ὁ Μανδρόσκυλος ἀπάθειαν μεγάλην,
Τὸν ἄρχαντα ἐσέβετο, λευκὸς ἄς ἦν ἡ μαῦρος,
Διάκρισιν δὲν ἔκαμνεν, ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου πάλιν
Ἦτο κι' ὁ ὄνος φίλος του, κι' ὁ Πίθηξ καὶ ὁ Ταῦρος.
Τοὺς Δέοντας ἐδούλευσεν, υἱόν τε καὶ πατέρα,
Καὶ εἶχε πρὸς τὸ μέρος του τὴν Ἀνασσαν μητέρα.

122

Τί πρᾶγμα εἶναι, φίλοι μου, τοιαύτη πολιτεία,
Ὅπου τοιοῦτ' οἱ σύμβουλοι, οἱ αὐλικοὶ τοιοῦτοι!
Ἐκ τῶν τοιούτων ὀχτῶν ὅποια εὐτυχία
Εἰς τοὺς λαοὺς προσέρχεται, ὅποια ῥέουν πλούτη;
Ὅποιοι οἱ ἡμέτεροι κι' ἂν ὦσι κυβερνήται,
Κακὸν πολὺ ἂν ἦν' αἰσχροὶ, χεῖρῳ ἂν Ἀδριῆται.

ΠΕΡΙ ΚΟΡΙΤΣΑΣ.

(Συνέχ. καὶ τέλος. Ἰδε φυλ. 442.)

Ἐν τῷ χρυσοβούλῳ Βασιλείῳ τοῦ Βουλγαροκτόνου ἀνγκινώσκουμεν ταῦτα (1): «Τὸν δὲ ἐπίσκοπον Καστορίας, εἰς τὰ κάστρα τῆς ἐνορίας (πνευματικῆς διοικήσεως) αὐτοῦ, ἦτοι εἰς αὐτὴν τὴν Καστορίαν, εἰς τὸν Κούρεστον, τὴν Κωλώνην (Κωλωνίαν) τὴν Διάβολιν (Δεβέλι) τὴν Βοῦσαν καὶ τὸν Μῶρον κληρικοὺς τεσσαράκοντα καὶ προίκους τριάκοντα (ὁ-

φείλοντας ὑπηρετεῖν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς ἐπισκοπῆς), εἰ καὶ περισσοτέρους εἶχε πρότερον, ἀλλ' οὖν οὐ βούλομαι ὑπερβαίνειν τὸν ἀριθμὸν τῶν κληρικῶν καὶ παροίκων τοῦ ἀρχιεπισκόπου (τῶν Ἀχριδῶν).»

Ἐκ τούτου τοῦ ὑπομνήματος πληροφοροῦμεθα, ὅτι ἐν ἔτει 1020 ἡ ἐπισκοπὴ τῆς Καστορίας ἐξέτεινε τὴν δικαιοδοσίαν της καὶ ἐπὶ τῶν προεκτεθειμένων πέντε κάστρων καὶ πολισμάτων σωζομένων κατὰ τὴν Νέαν Ἠπειρον καὶ ἐπειδὴ μεταξὺ τῆς Καστορίας, Δεβόλης καὶ Κωλωνίας κεῖται ἡ ἐπαρχία Κοριτσᾶ, πιστεύομεν καὶ ἀποφαινόμεθα ὅτι διὰ τοῦ ἐνόματος Κούρεστον, τὴν Κοριτσᾶν ἐννοεῖ τὸ χρυσοβούλον, οὕτω κληθεῖσαν ὕστερον κατὰ παραφθοράν. Ἐὰν δὲ εἰς τὴν λέξιν Κούρεστον ἔδωκεν ἐτυμολογικὴν ὕλην τὸ κόρη ἢ κόρη, καὶ διατί τοῦτο καὶ πότε πρὸ τοῦ 1020, ἀδιάφορον. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγομεν ἐν τούτοις, ὅτι μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἡ Κοριτσᾶ ἢ Κούρεστος οὐκ ἦν ἀναδεδειγμένη ἐπισκοπὴ, ἀκολουθῶς δὲ ἀνεδείχθη τοιαύτη παρὰ τινος τῶν Ἀρχιεπισκόπων τῆς Βουλγαρίας, ἦτοι τῶν Ἀχριδῶν, οἵτινες ἐκέκτηντο τὸ προνόμιον τοῦ ἀναδεικνύειν νέας ἐπισκοπὰς, ἀποσπωμένας ἐκ τῶν ἐπισκοπικῶν παροικιῶν τῆς δικαιοδοσίας των (1), καὶ συγχωνεύειν ἐτέρας ἐν ἐνεργείᾳ οὔσας εἰς ἄλλας γειτνιαζούσας. Τοιαύτην νέαν ἐπισκοπὴν ἀνάδειξιν ἀπαντῶμεν γενομένην παρὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Λέοντος τοῦ Μούγκου ἐν ἔτει 1120 ἀναγορεύσαντος ἐπισκοπὴν τὸ πόλισμα τῶν Γρεβενῶν, καὶ τοιοῦτῳ τινὶ δικαιώματι ἀρχιεπισκοπικῷ ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς κατακτήσεως ἢ ὀλίγω πρὶν, συνεχώνευσεν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν της ἡ τῆς Κοριτσᾶς Ἐκκλησία τὴν τῆς ὁμόρου Διαβόλεως ἢ Σελασφόρου ἐπισκοπὴν, λαβοῦσα καὶ τὸν τίτλον Μητροπόλεως.

Ἐκ τῶν προεκτεθειμένων οὐχὶ εὐκαταφρονήτων πηγῶν, ἐν ἐλλείψει ἱστορικωτέρων ὑπομνηματευμάτων, διότι ἀτυχῶς οὐδαμοῦ ἀπηντήσαμεν ἱστορούμενόν τι περὶ τῆς χώρας ταύτης μεταξὺ τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων, ἐξάγομεν, ὅτι ἡ Κοριτσᾶ ὑπῆρξε φρούριον καὶ πόλισμα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Βουλγάρων, καὶ ὅτι μετὰ τὸ 1030 ἀνεδείχθη ἐπισκοπὴ. Ἀποφαινόμεθα δὲ περὶ τῶν πολιτικῶν αὐτῆς περιπετειῶν, ὅτι ἡ Κοριτσαῖα χώρα μετὰ τῆς Ἀχρίδος, τῆς Διαβόλεως, τῶν τε ἄλλων τῆς κάτω Μακεδονίας χωρῶν ὑπέστη καὶ διῆλθε τὰ δεινοπαθήματα καὶ τὰς περιπετείας, ὅσας ἡ Βυζαντινὴ αὐτὴ ἐπαρχία διῆλθε πολλάκις διὰ κινδυνεύσασα ἐπὶ τῆς Βουλγαρικῆς κατακτήσεως καὶ ἐπὶ τῶν ἐχθρικωτάτων εἰσβολῶν τῶν Νορμανδῶν ἀπὸ τῆς II' μέχρι τῆς IB' ἑκατονταετηρίδος.

(1) Σύνταγμα τῶν θεῶν καὶ ἱερῶν κανόνων Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ. Τόμ. Ε'. σελ. 209.

(1) Ἡ γνώμη τοῦ Πουκεδὶλ (βιβ. Ζ'. κεφ. 6), ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ τῆς Γοτθίας ἀρχὴ μετανομασθῇ Κοριτσᾶ, ὑπάρχει ἀσφαλὲς καὶ ἀσυνδύαστος.

Μετά τὴν ἐκπόρθειν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, 1204, αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος χῶραι τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Σέρβων καὶ ἐδυναστεύοντο ἐν ἔτει 1218 ὑπὸ τοῦ Σέρβου Ἀσθλάβου, συγγενοῦς τοῦ τότε βασιλέως τῆς Σερβίας Ἀσσάν, μεσοῦσης δὲ τῆς II' ἑκατονταετηρίδος κατέσχεν αὐτὰς ὁ τῆς Ἡπείρου δεσπότης Μιχαὴλ ὁ Β', καὶ ἐκ τούτου ἀπεσπάρησαν τῷ 1260 παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Κομνηνοῦ, κατὰ δὲ τὴν ΙΔ' ἑκατονταετηρίδα ἐγένοντο ἔρμειον τῆς αὐθαριστείας καὶ δυναστείας τῶν τότε φυλάρχων καὶ κατακτητῶν Ἀλβανῶν, ἐπὶ δὲ τῆς ἡγεμονείας τοῦ Ἀρικνίτου Κομνηνοῦ, πενθεροῦ καὶ συμμάχου τοῦ περικλεοῦς Γεωργίου Καστριώτου, εἰκάζομεν ὅτι ἡ Κοριτσαία χώρα μετὰ τῆς Διαβόλεως, Κωλωνίας, Πρεμετῆς, Δαγαλῆς καὶ Σκερίας, ἐσχημάτιζον τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἐκείνου ἡγεμονείας, ἣν μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ ῥηθέντος Γεωργίου Σκεντέρμπεη, κατέκτησεν ἐξ ὁλοκλήρου ὁ Σουλτάν Μεχμέτης ὁ Β'.

Κεῖται ἡ πόλις Κοριτσαὶ παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους τῆς Μωράδας κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Δεβόλι, κέκτηται δὲ εὐκράεστατον τὸ κλίμα, καὶ λίαν εὐάερος ἐστὶν ἡ θέσις αὐτῆς, πλήθη ἀενάων ὑδάτων ἐντὸς καὶ ἐκτὸς ἔχουσα. Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀναθάνει ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ εἰς εἴκοσι χιλιάδας ψυχῶν, ὧν τὸ δεκατημόριον μόλις πρεσβεύει τὸν μωαμεθανισμόν. — Ἀλβανικῆς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φυλῆς ὄντες οἱ ἐνοικοι, τὴν ἀλβανικὴν γλῶσσαν λαλοῦσιν ὡς μητρικὴν, τὴν δὲ ἑλληνικὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον γνωρίζουσι καὶ λαλοῦσιν οἱ ἄνδρες καὶ νέοι γενικῶς, κατὰ δὲ τὰ ἔθιμα καὶ τὴν δίκαιαν διαφέρουσιν ἀρκούντως τῶν ἄλλων ὁμοφύλων τῶν Ἡπειρωτῶν, ἐπιδιδόντες τὸν πολιτισμὸν παντὶ σθένει, καὶ πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς τέχνας ἐπαξίως καὶ ζήλωτῶς ἐπασχολούμενοι. Ὡς δ' ἐκ τούτου ἡ πόλις αὕτη ἀπὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Μοσχοπόλεως ἐγένετο ἐμπορικὴ ἀγορὰ, καὶ ἐσχετίσθη πρὸ τινῶν ἐτῶν μετὰ τῆς Κερκύρας, Τεργέστης, Βενετίας καὶ Βιέννης, καὶ μετὰ πάσης ἐμπορικῆς πόλεως τῆς Ὀθωμανικῆς ἐπικρατείας, ἔχουσα ἐνασχολουμένους πλείστους τῶν ἐνοίκων τῆς εἰς διαφόρους βαναύσους τε καὶ λεπτὰς τέχνας, οἷον τὴν βυρσοδεψίαν, ὑποδηματοποιάν, σιδηρουργίαν, κηροποιάν, βερδικήν, ὠρολογιοποιάν, χρυσοχοίαν καὶ τὴν ὑφαντικὴν ποικίλων μαλλίνων εἰδῶν πρὸς ἐνδυμασίαν καὶ στρώσιν χρησίμων, ὧν τὰ πλείστα κατεργάζονται συστηματικῶς αἱ γυναῖκες· σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ φίλεργον καὶ τὸ φιλόπονον τῶν Κοριτσαίων Χριστιανῶν, κέκτηται καὶ τὸ αὐτόθι κατοικοῦν Ὀθωμανικὸν στοιχεῖον, παρ' οὗ πᾶσα τέχνη ἐπιδιδόσκειται, καὶ ἰδίως ἡ πεταλλική, ἡ βυρσοδεψία καὶ ἡ σκυτοτομία. — Ἰκανὴ ἀνάλωσις

τῶν ἐν τῇ Κοριτσᾷ ἀποταμιευομένων καὶ κατεργαζομένων γίνεται, διότι ἀνὰ πᾶν Σάββατον τελεῖται ἀγορὰ (παζάρι) προσελκύουσα χιλιάδας φοιτητῶν ἐκ τῶν ὁμόρων χωρίων τῆς Κωλωνίας, Χρουπίστης, Πρεσποῦ, Ὁπάρας, Δεβόλης, Σκρεπαρίου, Τομορίτσας, Τάρρας, Μόκρας, καὶ Πρεμετῆς. Τῶν Χριστιανῶν ἐνοίκων ἱκανὸς ἀριθμὸς κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην πρὸς κερδοσκοπίαν καὶ ἐπιδιώξιν τύχης ἀπεδήμησαν καὶ ἀποδημοῦσιν εἰς διαφόρους χώρας τῆς Τουρκίας, καὶ ἰδίως εἰς Αἴγυπτον, ὅπου κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ὠφελήθησαν, καὶ δεκάδες αὐτῶν ἀποκατεστάθησαν μονίμως εἰς Κάϊρον καὶ Ἀλεξάνδρειαν, ὑπέρπλοτοι γινόμενοι διὰ τοῦ ἐμπορίου· ἀλλὰ καὶ ἀποδημοῦντες μεριμνῶσι καὶ ἀμιλλῶνται πρὸς ἀγαθοποιάν τῶν συμπατριωτῶν. Κέκτηται ἤδη ἡ Κοριτσαὶ ἀξιόλογα ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα, Φροντιστήριον Ἑλληνικόν, ἀλληλοδιδασκτικὸν σχολεῖον καὶ παρθεναγωγεῖον. — Τῆς κοινῆς ἑλληνικῆς σχολῆς ἡ σύστασις ἀρχὴν ἔσχε τὸ 1837 δι' ἐράνου προϋχόντων τινῶν πολιτῶν, προεξάρχοντων τῶν ἀδελφῶν Μήτκου· εἰς τὴν σχολὴν δὲ ταύτην πρῶτος ἐδίδασκε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ὁ ἐκ Κοζάνης Νικοκλῆς· ἀλλὰ μετ' οὗ πολὺ ἡ σχολὴ αὕτη ἐξενευσθῆ συνεπέερα προσκομμάτων προσελθόντων ἐκ τῶν προλήψεων καὶ τῆς ἀπειροκαλίας τοῦ δημοτικοῦ στοιχείου· κατὰ δὲ τὸ 1848 διὰ τῆς γενναίας συνδρομῆς τῶν ἀποδημούντων πολιτῶν (καὶ ἰδίως τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἀποκατεστημένων) ἐγένετο ἄδρὸς ἔρανος εἰς συγκρότησιν ἀξιολόγου κεφαλαίου, καὶ τοῦτο ἐπαυξήθη διὰ τοῦ ἐράνου ὃν ἕκαστος τῶν ἐνδημούντων πολιτῶν ἀναλόγως τῇ ἐκυτοῦ δυνάμει προσήνεγκεν, κατεβλήθη εἰς ἀσφαλὲς μέρος καὶ ἐκ τοῦ ἐτησίου τόκου, τῶν τε ἐκτάκτων βοηθημάτων διαφόρων ἀποδήμων, ἐξοικονομοῦνται αἱ δαπάναι τῶν εἰρημένων ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, καὶ οὕτω προάγεται τῆς Κοριτσαίας καὶ τῆς τῶν περιχώρων νουλακίας ἡ ἐκπαίδευσις καὶ ἡ ἠθικὴ ἀγωγή, χάριτι τῆς γενναιοδωρίας τῶν ὡς εἴρηται φιλομούσων καὶ φιλοκάλων πατριωτῶν.

Οἰκοδομαὶ λόγου ἄξιαι ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὑπάρχουσι πέντε ἱεροὶ ναοὶ διὰ σημαντῶν ἀξιολόγων καὶ διὰ πλείστων ἱερῶν σκευῶν ἐφωδιασμένοι, Α'. ὁ τῆς Ζωοδόχου πηγῆς, ὁ καὶ καθεδρικός, τὸ 1750 ἐκ βάθρων ἀνεγερθεὶς (1). Β'. ὁ ἐπὶ τῇ κοιμῇ τῆς

(1) Περιεργίαις ἄξιαι ὁ τρόπος δι' οὗ ἀνηγέρθη ὁ ναὸς αὗτος διὰ τοῦ ζήλου καὶ τῆς συνδρομῆς τῶν τότε προκρίτων Μάκου Βασιλείου, Μήτρου Γιάντσου καὶ τοῦ ἐκ Μοσχοπόλεως ἐρμωμένου Χατοῦ Κότση. Οἱ τρεῖς οὗτοι εὐλαβεῖς Χριστιανοὶ διὰ πλείστης ἔσσης μυστικότητος ἐπὶ τρία ἔτη ἐπεστάτουν εἰς τὴν διὰ ναυτὸς γινομένην θεμελίωσιν εὐρυχωροτάτου ναοῦ ἐπὶ ἰδαίους κεντρικοῦ, καὶ τούτου γινομένου προσποιήθησαν ὅτι κατὰ τύχην ἀνεκαλύφθησαν ναοῦ ἀρχαίου θεμελίαι, καὶ διὰ ποικίλων μέσων ἐζήτησαν καὶ ἐπέτυχον τὴν ἔδειαν, ὅπως ἐπὶ τῶν

Θεοτόκου σεμνυνόμενος, ὃς τις ἀνεκαινίσθη τῷ 1844 ἐπὶ τοῖς θεμέθλοις ἀρχαίου ὀμωνύμου ναοῦ, φέροντος χρονολογίαν 1225. Γ' ὁ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, Δ' ὁ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, καὶ Ε' ὁ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τῶν τριῶν δὲ τελευταίων ναῶν ἡ ἀνέγερσις οὐκ ἔστι γνωστὴ ὡς καὶ ἡ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, ἣν ὁ Χοτσᾶ ἱμπερωῦντος ἀφαρπάσας, ὡς προεξετέθη, μετέβαλεν εἰς *Δζαμίον* ἀξιοπρεπές, τὸ καὶ νῦν σωζόμενον. Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως ἐστὶ καὶ τὸ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πόλεως ἐγνηγεμένον δημόσιον κτίριον, εἰς ὃ ἐγκείται ἀξιόλογον ὠρολόγιον· εἰς τοῦτο προσθετέον καὶ πύργον τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, ὃν καταλαβὼν ὁ προπάτωρ τοῦ Κοριτσαίου Δερβίς-Ἰσλάμπη ἀνύψωσε καὶ ὠχύρωσεν ἀρκούντως, ἵνα ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης προσφεύγῃ εἰς αὐτόν· τὸ δὲ προσκε-
θέν Βυζαντινὸν φρούριον, τὸ παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἐπισκευασθὲν καὶ διὰ τάφρων ἐνύδρων περικλεισθὲν, κατηδραφίσθη ὑπὸ τῶν Τουρκαλβανῶν τῆς πόλεως καὶ τῶν περιχώρων μετὰ τὴν ἐκ τῆς Κοριτσᾶς ἀποχώρησιν τοῦ Μουσταφάμπη Πλιάσα, ἵνα μὴ καὶ ἄλλος τις ἐμφωλεύσῃ εἰς ἐκεῖνο πρὸς καταδυνάστευσιν τῆς πόλεως καὶ ἐπαρχίας (1).

Ἀρχαῖοι πύργοι παραπλήσιοι σώζονται δύο πλησίον τῶν χωρίων Γουράνης καὶ Μαλλαβάτσι, μίαν ὥρην ἀφιστάμενος ὁ πρῶτος ἐκ τοῦ τῆς Κοριτσᾶς πύργου, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἀφίσταται τοῦ πρώτου ὁ δεύτερος. Λέγεται δὲ, ὅτι ἄλλοτε οἱ τρεῖς αὗτοι πύργοι εἶχον συγκοινωνίαν ὑπογείως· ἀλλὰ καὶ δύο ἕτεροι Βυζαντινῆς ἐποχῆς στύλοι φαίνονται ὅμοιοι τῶν ἄλλων κατὰ τὸ χωρίον Δεσνίτσαν.

Ἰπαγομένη ἀπὸ τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος εἰς τὴν τῆς Ρουμελίας ἡγεμονείαν ἡ Κοριτσαία ἐπαρχία διετέλει ὑπ' αὐτὴν μέχρι τῆς ἀκμῆς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ,

ᾧθεν ἀρχαίων θεμελίων ἀναγείρωσε τὸν ναὸν, ἀποφασίσαντες, ἵνα καὶ ὀρκισθῶσι πρὸς ἐμπέδωσιν τῆς πραγματικῆς τῶν ἀρχαίων θεμελίων εὐρείας. Ἐπειδὴ δὲ μετὰ τρεῖς ἡμέρας τῆς ἐρκωμοσίας συνέβη ἡ δι' αἰφνιδίου θανάτου ἀποδύσις τοῦ ῥηθέντος Μάκου Βασιλείου, ὁ τοιοῦτος θάνατος ἐξελήφθη παρὰ τῶν ἀπλουστέρων ὡς θεῖα ποινή.

(1) Οὗτος ὑπῆρξεν υἱὸς τοῦ Ἀχμέτ Πασᾶ Πλιάσα, φύσει δὲ κακοῦργος ὢν προσπλώθη ψυχῇ τε καὶ σώματι εἰς τὸν Ἀλῆ-Πασᾶν Τεπελενιάτην, καὶ ἀπὸ πολλὰ κακὰ διέπραξεν ὑπηρετῶν ἐκεῖνον, ἐδολοφόνησε σκληρῶς τὸν Ἀλῆμπη Μοχλίτην αὐτάδελφον τῆς μητρὸς του, ὡς ἐχθρὸν τοῦ Ἀλῆ ἐπίφθον, εἰς ἔμφοδον δὲ τούτου διαρίσθη Μουσελίμης τῆς Κοριτσᾶς, καὶ τὴν θέσιν ταύτην ἀδιαλείπτως ἐτήρησεν, οὐ μόνον ἐν ὧν ὁ Ἀλῆς ἔζη, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν τούτου ἐξόντωσιν μέχρι τοῦ 1826, μάλιστα καταστὰς τῆς πόλεως καὶ τῶν περιοχῶν τῆς Κοριτσᾶς. Ἀναδειχθεὶς ἤδη Ἀρχιστράτηγος τῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος στρατῶν ὁ Ρεσίτ Πασᾶς, (παρ' ᾧ ὑπηρετεῖ θέσιν συμβούλου καὶ ἀπικτόπου ἔχων ὁ Ἰσμαήλ Μπέης Μπεχλίστης ἀδελφὸς τοῦ δολοφονηθέντος Ἀλῆμπη) ἐνάγκασε τὸν δολοφόνον ἐκεῖνον ἵνα προσφύγῃ τὸ πρῶτον εἰς τὴν Σκόδραν, καὶ ἐκεῖθεν κατὰ τὸ 1832 εἰς Σερβίαν· ἐκεῖθεν δυσανασχετῶν διεπραγματεύθη μετὰ τοῦ Ρεσίτ-Πασᾶ, ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του ἀμνηστεύμενος, ἐφ' ᾧ μεταβὰς εἰς Μπιτώλια ἐκατατομήθη ἀνυπερθέτως κατ' ἐπίμονον αἵτησιν τοῦ ῥηθέντος φιλεκδικοῦ θείου του.

παρ' οὗ ἀποσπασθεῖσα, εὖν τῇ Ἀχρίδι καὶ ἐτέραις ἐπαρχίαις (1) ὑπέκειτο εἰς τὰς αὐθαίρεσας καὶ καταπιέσεις του· τούτου δὲ ἐξοντωθέντος, διέμεινεν ἕνεκεν τῆς ἀνωμαλίας τῶν πραγμάτων ὑπὸ τὴν δυναστείαν τοῦ Μουσταμπεη Πλιάσα μέχρι τοῦ 1826, ὅτε ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἄμεσον τῆς Ρουμελίας ἐποπτεῖαν, ὡς διοίκησις ὑπὸ τὸν Καϊμακάμην τῆς Καστορίας, ἐσχάτως δὲ κατέστη ἔδρα Καϊμακάμη ἔχοντος ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του τοὺς ἐπάρχους τῆς Δεδόλης καὶ Μπεχλίστης. — Ὀλίγα τῶν ἀρχαίων συμβάντων τῆς πόλεως ταύτης ἐκθέντες ἀνωτέρω προστιθέμεθα καὶ τινὰ τῶν κατὰ τὴν τρέχουσαν ἑκατονταετηρίδαν. Ὅτι κατὰ τὸ 1827 ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως ταύτης καὶ τῶν περιοχῶν ἡλαττώθη ἐπαισθητῶς, ἕνεκεν τοῦ αὐτόσε ἐνσκήψαντος βροτολοιγοῦ λοιμοῦ, προσελθόντος ἐκ τῶν ἀδιαλείπτως διὰ τῆς χώρας διερχομένων στρατιωτικῶν σιφῶν, ὅσα ἡ τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ πολιορκία ἐφείλκεν. Ὅτι κατὰ τὸ 1822 πυρκαϊὰ δεινὴ ἐκράγισεν ἱκανὸν μέρος τῆς πόλεως ἀπετέφρωσε, καὶ πολλὴν ζημίαν ἐπήνεγκεν. Ὅτι ἐν τῇ ἐξαεταί ἐποχῇ τῆς ἀπολύτου τοῦ ῥηθέντος Μουσταμπεη δυναστείας μέγιστα δεινὰ ὑπέστησαν οἱ ἐν τῇ πόλει καὶ τοῖς περιχώροις ἐμβιοῦντες Ὀθωμανοὶ τε καὶ Χριστιανοί. Ὅτι κατὰ τὸ 1834 ἐπελθούσης ἡσυχίας καὶ ἐξοφληθέντων τῶν ὑπερόγκων κοινῶν χρεῶν, ἅτινα ἐπὶ Ἀλῆ-Πασᾶ καὶ Μουσταμπεη ἐπαφορτίσθη ἡ Χριστιανικὴ κοινότης, ἐγκατέκησαν εἰς Κοριτσᾶν πολιτογραφηθέντες ἱκανοὶ Χριστιανοὶ Σχαλισαῖοι, καὶ πρόην Μοσχοπολίται, συστήσαντες τὴν συνοικίαν τῆς ἀγορᾶς (Βαρόνι). Ὅτι κατὰ τὸ 1836 ἐλαφρὸς λοιμὸς ἐνσκήψας ἱκανὴν ἐπήνεγκε βλάβην. Καὶ ὅτι ἡ πόλις καὶ τὰ περὶχωρὰ ὑπέστησαν οὐκ ὀλίγην φθορὰν ἐκ τῆς ἐν ἔτει 1855 ἐνσκηψάσης αὐτόσε ὀλεθρίας χολέρας ἐπὶ δύο ἔτη διατηρηθείσης.

Ἐρρέθη ἀνωτέρω πότε ἡ ἐκκλησία τῆς Κοριτσᾶς ἀνεδείχθη ἐπισκοπὴ, καὶ πότε συγχωνεύσασα τὴν τῆς Σελασφόρου ἐκκλησίαν ἔλαβε τίτλον Μητροπόλεως ὑπὸ τὴν τῶν Ἀχριδῶν αὐτοκέφαλον ἐκκλησίαν. Ὑπὸ ταύτην διαμείνας μέχρι τοῦ 1767, ὅτε συνοδικῇ ἀποφάσει κατηργήθη ἡ τῆς Ἀχρίδος ἀρχιεπισκοπὴ, τῆς Κοριτσᾶς ἡ Μητρόπολις κατετάχθη εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον Μητροπόλεων, λαβοῦσα τὸν 75 βαθμὸν, καὶ ὃν ἔφερεν ἤδη τίτλον, Κοριτσᾶς καὶ Μοσχοπόλεως (2)

(1) Χρονογρ. τομ. Α', σελ. 286. Σημειωτέον δὲ, ὅτι πρὸ τοῦ Ἀλῆ κατείχετο καὶ ἡ Κοριτσᾶ ὑπὸ τοῦ Καρᾶ-Μουσταφᾶ-Πασᾶ δυνάστευ τῆς Ἀχρίδος.

(2) Ἐν τῇ Μητροπόλει τῆς Κοριτσᾶς σώζεται κώδης περιέχων πρακτικὰ τινὰ καὶ συμβόλαια, καὶ ἐπιγραφόμενος «Κώδης τῆς θεοσωστου καὶ ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Κοριτσᾶς καὶ Σελασφόρου, ἱεραρχοῦντος καὶ πατριαρχεῦντος (ἐν Ἀχρίδι) τοῦ μακαριωτάτου καὶ λογιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου τῆς Α' Ἰουστι-

ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τῆς Μητροπόλεως ταύτης πρὸ τινων ἐκατονταετηρίδων ὑπήγοντο τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Δεβολαίας ἐπαρχίας, αἱ τρεῖς περιοχαὶ τῆς Πρεμετῆς, Δαινίτσα, Ρίζα καὶ Τσερία, καὶ αἱ δύο τῆς Τεπελένης, Δερβένασι καὶ Βιρῆ, αἱ εἰς γενικὴν ἐξώμοσιν περιπεσοῦσι κατὰ τὴν προαπελθοῦσαν ἐκατονταετηρίδα. Πρὸς τούτοις καὶ ἡ ἐπαρχία τῆς Κούδεσης ὑπὸ τὴν ποιμαντορίαν ταύτης ὑπήγετο, καὶ διὰ τοῦτο, ὅτε ὁ Ἀλῆ πασᾶς μετόκησεν εἰς τὴν χώραν ἐκείνην Χριστιανοὺς ἀντὶ τῶν ἐκδιωχθέντων Τουρκαλβανῶν, ὁ τότε Κοριτσᾶς ἐποίμανε τοὺς ἀποίμους ἐκείνους.

Ἐν ἔτει 1828 ἐκ τῶν διπτύχων τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας διαγραφείσης τῆς Μητροπόλεως Πωγωνιανῆς, αἱ πρὸς τὴν δεξιὰν ὁχθὴν τοῦ Λὼν Χριστιανικαὶ τῆς χώρας αὐτῆς κοινότητες προσηρτήθησαν τῇ Κοριτσαίᾳ Μητροπόλει.

Τῆς ἐκκλησίας ταύτης εὐρομεν ἀπομνημονευομένους τοὺς ἐπομένους μόνους ἀρχιερεῖς.

Παρθένιος Κοριτσαῖος, ὁ ἀπὸ Κοριτσᾶς ἀρχιεπίσκοπος Ἀχριδῶν ἀναδειχθεὶς τὸ 1670.

Ἰωάσαφ, ἐν τίτλῳ προέδρου Κοριτσᾶς, διότι συγχρόνως διεῖπε καὶ τὴν τῶν Ἀχριδῶν ἀρχιεπισκοπὴν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1718 μέχρι 1745.

Ἰωακείμ, Κοριτσᾶς καὶ Μοσχόπολεως μέχρι 1781
Μελέτιος, Κοριτσᾶς καὶ Σελασφόρου » 1828
Βησσαρίων, Κοριτσᾶς καὶ Πωγωνιανῆς » 1835
Κύριλλος ὁ ἐκ Βερβορίας, Κοριτσᾶς καὶ Πρεμετῆς 1847.

Νεόφυτος ὁ Ἀργυροκαστρίτης πρῶτον Δρυϊνουπόλεως Κοριτσᾶς ὑπέρτιμος.

Ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ τῆς Κοριτσᾶς ἐκ τῶν πολυπληθεστάτων ἄλλοτε μοναστηρίων σώζονται τὰ ἐπόμενα 1.) Τὸ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, κατὰ τὸ χωρίον Βοδοστίτζα. 2.) Τὸ τοῦ Ἀγίου Νικολάου αὐτόσε, κτίσμα τοῦ 1450. 3.) Τὸ τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου κατὰ τὸ βουνὸν Δρένοβον. 4.) Τὸ τοῦ προφήτου Ἠλίου κατὰ τὸ χωρίον Χοστίτσα. 5.) Τὸ τοῦ Προφήτου Προδρόμου κατὰ τὴν Μοσχόπολιν, κτίσμα τοῦ 1630. 6.) Τὸ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων κατὰ τὸ Μπιθικούκιον (1). 7.) Τὸ τοῦ Προφήτου Ἠλίου κατὰ τὸ ὄρος τῆς Κοριτσᾶς, ἀπέναντι τῆς κορυφῆς τοῦ

γιανῆς Ἀχριδῶν Κυρίου Κυρίου Παρθενίου τοῦ ἐκ Κοριτσᾶς καταγομένου, ἀπὸ Χριστοῦ πχ (1670), παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἰδίου καὶ ἀφιερώθη. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς Μοσχόπολεως ἀφαιρεθείσης τῆς λέξεως Σελασφόρου ἐπετέθη ἡ Μοσχόπολις μέχρι τοῦ 1828, ἐκ δὲ τοῦ καταλόγου τῶν μετὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀρχιερατευσάντων ἐξάγεται ὅποιος τροπολογίας ἔσχεν ὁ Μητροπολιτικὸς τίτλος τῆς Κοριτσᾶς μεταξὺ τοῦ 1670-1847.

(1) Εἰς τίτλον καὶ δικαίωμα τοῦ Μοναστηρίου τούτου κληρικὸς ἐλθεσθεὶς διακείμενος εἰς Βασιτίαν ἠγόρασεν αἰώνως τὸν φόρον τοῦ ζυγίου, ἵνα τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα αὐτοῦ διαδιδάχθῃ τῷ ἡγουμενεύοντι, ὡς καὶ διεδιδάχθη μέχρι τῆς ἐκπνεύσεως τοῦ Βασιτικοῦ κράτους κατὰ τὸ 1797 πρὸς ὄφελος αὐτοῦ.

ὄρους Κιουντέτι (1) 8) Τὸ τῆς Ἀναλήψεως, ἀντικρὺ περὶ τὴν μίαν ὥραν ἀπέχον τῆς κόμης Δεβόλης (2).

Περαινομεν τὴν μονογραφίαν ταύτην παραπέμποντες τὸν ἀναγνώστην καὶ εἰς τὸ Ε'. Κεφάλαιον τοῦ Β' μέρους τῆς περιγραφῆς ταύτης ἐν λέξει Κοριτσᾶ.

ἩΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚῃ.

(Συνέχ. ἴδε φυλλάδ. 441.)

Κ'.

Γενικὴ φυσιογνωμία τῶν μεσημβρινῶν πολιτειῶν.

Τῶν δὲ μεσημβρινῶν πολιτειῶν τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα κατὰ πολὺ διαφέρουσι τῶν ἀρκτικῶν καὶ ἰδοὺ οἱ λόγοι τῆς διαφορᾶς.

Ἐν πρώτοις μέγα μέρος τῆς μεσημβρινῆς χώρας κατωκίσθη ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ Ἰσπανῶν καὶ Γάλλων γνωστὸν δὲ ὅτι τὰ ἦθη τῶν δύο τούτων λαῶν διαφέρουσιν εἰς ἄκρον τῶν τῶν Ἀγγλῶν, οἱ τινες ἐποικῆσαντες εἰς τὴν ἀρκτικὴν ἐνετύπωσαν εἰς αὐτὴν τὴν σφραγίδα τοῦ ἰδίου πολιτισμοῦ.

Δεύτερον ἐπικρατοῦσιν εἰς τὰς μεσημβρινὰς πολιτείας ἔθιμα τινὰ ἰδιάζοντα εἰς τόπους παρὰδεχομένους τὴν δουλείαν, ὅπως βλέπομεν καὶ εἰς τὴν νῆσον Κούβαν καὶ εἰς τὴν Βρασιλίαν.

Τρίτον τοσαύτη ἡ διαφορὰ τοῦ κλίματος τῶν δύο μερῶν τῆς Ἀμερικῆς, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ὁμολογήσωμεν τὴν ἠθικὴν ἐπιρροὴν τὴν ἐπιβάλλουσιν ἄλλοις ἔθιμα.

Εἰς τρεῖς φυλὰς διάφορον ἔχουσας τὸν χαρακτῆρα δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν τοὺς λαοὺς τοὺς κατοικοῦντας τὴν ἀχανῆ χώραν τῆς ἀμερικανικῆς δημοκρατίας, τὴν φυλὴν τῶν Δυτικῶν (Westman) τὴν τῶν Γιαγκῶν καὶ τὴν τῶν Βιργινίων ἢ μεσημβρινῶν.

Ἐκάστη τῶν τριῶν τούτων φυλῶν ἔχει ἴδιον πνεῦμα καὶ ἴδιον τρόπον ὑπάρξεως, συντρέχοντα εἰς συντήρησιν ἰδικιτέρων νόμων πρὸς διοίκησιν ἐκάστης

(1) Τὸ εἰς τὴν κοινότητα τῆς Μπόριας ἀνήκον τοῦτο Μοναστήριον ἠγέρθη, κατὰ τινὰ παράδοσιν παρὰ τινος ἡγεμόνος τοῦ Κιουντετίου, ἵνα ἐν αὐτῷ ἐκκλησιάζηται οὗτος μεταβαίνων αὐτόσε διὰ ξυλίνης γαφύρας, συνανούσης τὰς δύο κορυφὰς τῶν δύο ξηθέντων ὀρέων.

(2) Καὶ ἐτέρων ἀρχαίων μονῶν εἰσέλπια, φαίνονται κατὰ διαφόρους θέσεις, εἰς τῆς τοῦ Ἀγίου Γεωργίου κατὰ τὸ χωρίον Μαγκούλιον, οὗ τινες εἰκὼν σώζεται ἐν τῇ προμνηθείσῃ τοῦ Ἀγίου Νικολάου μονῇ. Τῆς τοῦ Ἀγίου Νικολάου μεταξὺ τῶν χωρίων Δαινίτσα καὶ Κούτσι μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν τῆς Κοριτσᾶς ἀπέχουσας. Τῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, εἰς μέρος ἀπὸ τομον, οὗ τινος ἡ εἰκὼν διατηρεῖται ἐξωγραφισμένη κατὰ τὴν προματωπίδα τοῦ ὑποσυντηρουμένου ναοῦ. Τῆς τοῦ Ἀγίου Γεωργίου κατὰ τὸν μῦλον τῆς Σδέσδας.